

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA RUS FILOLOGIYASINING
RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI**

Yaxshiboyeva Go‘zal Xonto‘ra qizi

*Guliston davlat pedagogika instituti Tillarni o‘qitish fakulteti o‘zbek tili va
adabiyoti yo‘nalishi 1-bosqich talabasi*

Annotatsiya: *Ushbu ilmiy maqolada O‘zbekiston Respublikasida rus filologiyasi fanining shakllanishi, rivojlanish bosqichlari hamda zamonaviy sharoitdagi istiqbollari har tomonlama tahlil qilinadi. Rus filologiyasining ta‘lim tizimidagi o‘rni, ilmiy tadqiqotlar yo‘nalishlari, tarjima va madaniyatlararo muloqotdagi ahamiyati yoritiladi. Shuningdek, globallashuv jarayonlari, raqamli texnologiyalar va ko‘p tillilik siyosati sharoitida rus filologiyasining dolzarb muammolari va ularni hal etish yo‘llari ko‘rib chiqiladi.*

Kalit so‘zlar: *rus filologiyasi, tilshunoslik, adabiyotshunoslik, O‘zbekiston, ko‘p tillilik, ta‘lim, tarjima.*

Аннотация: *В данной научной статье всесторонне анализируются этапы формирования и развития русской филологии в Республике Узбекистан, а также ее перспективы в современных условиях. Освещается роль русской филологии в системе образования, основные направления научных исследований, значение перевода и межкультурной коммуникации. Особое внимание уделяется актуальным проблемам и путям их решения в условиях глобализации, цифровых технологий и политики многоязычия.*

Ключевые слова: *русская филология, лингвистика, литературоведение, Узбекистан, многоязычие, образование, перевод.*

Annotation: *This scientific article provides a comprehensive analysis of the formation and development of Russian philology in the Republic of Uzbekistan, as well as its future prospects under modern conditions. The role of Russian philology in the education system, major research directions, and the importance of translation*

and intercultural communication are examined. Special attention is paid to current challenges and ways to address them in the context of globalization, digital technologies, and multilingual policy.

Keywords: *Russian philology, linguistics, literary studies, Uzbekistan, multilingualism, education, translation.*

KIRISH: Hozirgi zamon globallashuv, axborot texnologiyalarining jadal rivoji va madaniyatlararo aloqalarning kuchayishi bilan xarakterlanadi. Bunday sharoitda filologiya fanlari, ayniqsa rus filologiyasi nafaqat til va adabiyot masalalarini o‘rganish, balki jamiyatning ijtimoiy-madaniy taraqqiyotiga xizmat qiluvchi muhim ilmiy soha sifatida namoyon bo‘lmoqda. O‘zbekiston Respublikasi ko‘p millatli va ko‘p tilli davlat bo‘lib, rus tili tarixan mintaqada muhim kommunikativ vosita vazifasini bajargan.

Rus filologiyasi O‘zbekistonda ta’lim, fan, ommaviy axborot vositalari, diplomatiya va xalqaro iqtisodiy aloqalarda muhim o‘rin tutadi. Rus tilini mukammal bilish yosh avlodga xorijiy ilmiy adabiyotlardan foydalanish, xalqaro grantlar va akademik almashinuv dasturlarida ishtirok etish imkonini yaratadi. Shu bois rus filologiyasining rivojlanish istiqbollarini chuqur ilmiy tahlil qilish bugungi kunning dolzarb masalalaridan biridir.

Mazkur ilmiy maqolaning asosiy maqsadi — O‘zbekiston Respublikasida rus filologiyasining shakllanishi, rivojlanish bosqichlari, bugungi holati va istiqboldagi yo‘nalishlarini har tomonlama yoritishdan iborat. Tadqiqot jarayonida tarixiy-taqqoshlama, tahliliy, statistik va tizimli yondashuv usullaridan foydalanildi.

1. O‘zbekistonda rus filologiyasining shakllanishi va rivojlanishi: Rus filologiyasining O‘zbekiston hududida shakllanishi XIX asrning ikkinchi yarmiga to‘g‘ri keladi. Bu davrda rus tili dastlab ma’muriy boshqaruv va harbiy sohalarda qo‘llanila boshladi, keyinchalik esa ta’lim tizimiga joriy etildi. Rus tilidagi maktablar ochilishi va pedagog kadrlar tayyorlanishi rus filologiyasining ilmiy fan sifatida rivojlanishiga zamin yaratdi.

XX asrda, xususan sovet davrida rus filologiyasi jadal rivojlandi. Oliy ta'lim muassasalarida rus tili va adabiyoti kafedralari tashkil etildi, ilmiy-tadqiqot institutlari faoliyati yo'lga qo'yildi. Bu davrda rus adabiyotining klassik namunalari chuqur o'rganildi, tilshunoslik bo'yicha fundamental tadqiqotlar olib borildi. Natijada rus filologiyasi mustahkam ilmiy maktabga aylandi.

Mustaqillik yillarida rus filologiyasi yangi tarixiy sharoitda rivojlanmoqda. Milliy til siyosati, davlat tilining mavqeini oshirish bilan bir qatorda rus tilini o'rganishga ham e'tibor saqlanib qoldi. Ta'lim standartlari yangilandi, o'quv dasturlari zamonaviy talablar asosida qayta ishlab chiqildi va innovatsion pedagogik yondashuvlar joriy etildi.

2. Rus filologiyasining ta'lim tizimidagi o'rni: Rus filologiyasi O'zbekiston Respublikasining uzluksiz ta'lim tizimida muhim strategik ahamiyatga ega bo'lgan fan sohasi hisoblanadi. U umumta'limdan boshlab oliy ta'limgacha bo'lgan barcha bosqichlarda o'qitilib, o'quvchilarning va talabalarning til kompetensiyasini, mantiqiy fikrlashini hamda madaniy savodxonligini rivojlantirishga xizmat qiladi. Rus tilini o'rganish nafaqat til bilimlarini egallash, balki adabiy asarlar orqali estetik did va ma'naviy dunyoqarashni shakllantirish imkonini beradi.

Umumta'lim maktablarida rus filologiyasi o'quvchilarning og'zaki va yozma nutqini rivojlantirish, grammatik va leksik bilimlarini mustahkamlashga yo'naltirilgan. Bu bosqichda rus tili kommunikativ yondashuv asosida o'qitilib, kundalik muloqotga zarur bo'lgan ko'nikmalar shakllantiriladi. Rus adabiyoti orqali esa o'quvchilarda axloqiy qadriyatlar, badiiy tafakkur va kitobxonlik madaniyati rivojlanadi.

Akademik litsey va kasb-hunar ta'limi bosqichida rus filologiyasi chuqurlashtirilgan tarzda o'qitiladi. Bu yerda til va adabiyot tahliliga, matn bilan ishlash ko'nikmalariga, mustaqil fikr bildirishga alohida e'tibor qaratiladi. O'quvchilar rus tilidagi ilmiy va publitsistik matnlarni tahlil qilish, referat va esse yozish malakalarini egallaydilar.

Oliy ta'lim muassasalarida rus filologiyasi mutaxassislik fanlari tizimining markaziy qismi hisoblanadi. Talabalar nazariy tilshunoslik, zamonaviy rus adabiyoti, tarjimashunoslik, til o'qitish metodikasi kabi fanlarni chuqur o'rganadilar. Rus filologiyasi bo'yicha tayyorlangan mutaxassislar pedagogika, tarjima, ommaviy axborot vositalari, xalqaro tashkilotlar va diplomatiya sohalarida samarali faoliyat yuritish imkoniyatiga ega bo'ladilar.

Shuningdek, rus filologiyasining ta'lim tizimidagi o'rni uning fanlararo integratsiyasi bilan ham belgilanadi. Rus tili tarix, falsafa, siyosatshunoslik va iqtisod kabi fanlar bilan uzviy bog'liq holda o'rganilib, talabalarni keng qamrovli bilim va kompetensiyalarga ega bo'lishiga xizmat qiladi.

1-jadval. O'zbekistonda rus filologiyasini o'qitish bosqichlari

Ta'lim bosqichi	Fan mazmuni	Asosiy maqsad
Umumta'lim maktabi	Rus tili asoslari	Nutqiy kompetensiyani shakllantirish
Akademik litsey	Til va adabiyot	Tahliliy fikrlashni rivojlantirish
Oliy ta'lim	Filologik fanlar	Mutaxassis tayyorlash

3. Zamonaviy ilmiy tadqiqot yo'nalishlari: Hozirgi davrda rus filologiyasi doirasidagi ilmiy tadqiqotlar mazmunan va metodologik jihatdan sezilarli darajada kengaydi. An'anaviy tilshunoslik va adabiyotshunoslik bilan bir qatorda, fanlararo yondashuvlar asosida yangi yo'nalishlar shakllanmoqda. Jumladan, lingvokulturologiya, kognitiv lingvistika, pragmalingvistika, diskurs tahlili, sotsiolingvistika va psixolingvistika kabi sohalar rus filologiyasining dolzarb tadqiqot obyektlariga aylandi.

O'zbekiston olimlari rus va o'zbek tillarining qiyosiy-tipologik tahliliga alohida e'tibor qaratmoqdalar. Bunda ikki tilning grammatik tuzilishi, leksik boyligi, frazeologik birliklari va nutq madaniyati o'rganiladi. Ushbu tadqiqotlar tarjima amaliyotida, til o'qitish metodikasida va madaniyatlararo muloqot jarayonida muhim ahamiyat kasb etadi.

Adabiyotshunoslik yoʻnalishida esa rus klassik va zamonaviy adabiyoti namunalarini estetik, gʻoyaviy va madaniy jihatdan tahlil qilishga qaratilgan ilmiy izlanishlar olib borilmoqda. Badiiy matnlarning semantik tuzilishi, muallif obrazlari, milliy mentalitet masalalari chuqur oʻrganilmoqda.

2-jadval. Rus filologiyasidagi asosiy tadqiqot yoʻnalishlari

Yoʻnalish	Tadqiqot obʻekti	Amaliy ahamiyati
Lingvokulturologiya	Til va madaniyat	Madaniyatlararo muloqot
Tarjimashunoslik	Matn tarjimasi	Professional tarjima
Adabiyotshunoslik	Badiiy asarlar	Estetik tahlil

4. Rivojlanish istiqbollari va muammolar: Oʻzbekiston Respublikasida rus filologiyasining rivojlanish istiqbollari bir qator ijobiy omillar bilan bogʻliq. Avvalo, davlat tomonidan taʼlim tizimini modernizatsiya qilish, xorijiy tillarni oʻrganishni qoʻllab-quvvatlash va xalqaro hamkorlikni kengaytirishga qaratilgan islohotlar rus filologiyasining rivojiga qulay sharoit yaratmoqda. Raqamli taʼlim platformalari, elektron darsliklar va masofaviy taʼlim texnologiyalarining joriy etilishi fan rivojida yangi imkoniyatlar ochmoqda.

Shu bilan birga, rus filologiyasi oldida qator muammolar ham mavjud. Jumladan, zamonaviy talablar darajasida tayyorlangan oʻquv-metodik qoʻllanmalar yetishmasligi, ayrim hududlarda malakali pedagog kadrlar tanqisligi, yoshlarning filologiya fanlariga qiziqishining pasayishi kabi masalalar dolzarbligicha qolmoqda. Ushbu muammolarni bartaraf etish uchun ilmiy-tadqiqot faoliyatini kuchaytirish, xorijiy tajribani oʻrganish va yosh olimlarni qoʻllab-quvvatlash zarur.

XULOSA: Xulosa qilib aytganda, Oʻzbekiston Respublikasida rus filologiyasi tarixan shakllangan, boy ilmiy anʼanalarga ega va bugungi kunda ham dolzarb ahamiyatini yoʻqotmagan fan sohasidir. Rus filologiyasi taʼlim tizimida yuqori malakali mutaxassislar tayyorlash, ilmiy tadqiqotlarni rivojlantirish hamda madaniyatlararo muloqotni mustahkamlashda muhim rol oʻynaydi.

Zamonaviy sharoitda rus filologiyasining istiqbollari ko‘p jihatdan raqamli texnologiyalarni joriy etish, innovatsion pedagogik yondashuvlardan foydalanish va xalqaro ilmiy hamkorlikni kengaytirish bilan bog‘liq. Shu bilan birga, mavjud muammolarni tizimli ravishda hal etish, o‘quv adabiyotlarini yangilash, yosh mutaxassislarni rag‘batlantirish va ilmiy maktablarni rivojlantirish zarur.

Umuman olganda, rus filologiyasining izchil rivoji O‘zbekistonning ta’lim va ilm-fan sohasidagi nufuzini oshirishga, yosh avlodning intellektual salohiyatini yuksaltirishga va global ilmiy makonga integratsiyalashuviga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Karimov I.A. **Yuksak ma’naviyat – yengilmas kuch.** – Toshkent: Ma’naviyat, 2008.
2. Vinogradov V.V. **Russkiy yazyk.** – Moskva: Nauka, 2001.
3. Maslova V.A. **Lingvokulturologiya.** – Moskva: Akademiya, 2010.
4. Bondarko A.V. **Funksionalnaya grammatika russkogo yazyka.** – Sankt-Peterburg: Nauka, 2002.
5. Passov E.I. **Kommunikativnoye obucheniye inostrannym yazykam.** – Moskva: Prosveshcheniye, 2004.
6. Leontev A.A. **Psixolingvistika.** – Moskva: Smysl, 2003.
7. Rozental D.E. **Spravochnik po russkomu yaziku.** – Moskva: Airis-Press, 2012.
8. Kuznetsov S.A. **Bolshoy tolkovyy slovar russkogo yazyka.** – Sankt-Peterburg: Norint, 2000.
9. Telia V.N. **Russkaya frazeologiya: lingvokulturologicheskiy aspekt.** – Moskva, 1996.
10. Galperin I.R. **Tekst kak obyekt lingvisticheskogo issledovaniya.** – Moskva: Nauka, 1981.

11. Arutyunova N.D. **Diskurs. Yazyk i kommunikatsiya.** – Moskva: Nauka, 1990.
12. Stepanov Yu.S. **Kontsepty. Tonkaya plyonka tsivilizatsii.** – Moskva, 2004.
13. Bakhtin M.M. **Estetika slovesnogo tvorchestva.** – Moskva: Iskusstvo, 1979.
14. Lotman Yu.M. **Struktura khudozhestvennogo teksta.** – Moskva: Iskusstvo, 1970.
15. G‘afurov I.M. **Tilshunoslik asoslari.** – Toshkent: Fan, 2015.
16. Xolmatova M.X. **Rus tilini o‘qitish metodikasi.** – Toshkent: O‘qituvchi, 2018.
17. Mirzayev A., Qosimov B. **Adabiyotshunoslikka kirish.** – Toshkent: Universitet, 2016.
18. Rahmatullayev Sh. **Hozirgi o‘zbek adabiy tili.** – Toshkent: Fan, 2006.
19. O‘zbekiston Respublikasi **“Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonuni.** – Toshkent, 2020.
20. O‘zME. **O‘zbekiston milliy ensiklopediyasi.** – Toshkent: Davlat ilmiy nashriyoti, 2000–2015.